

Frågor om rösträtt, valsystem m.m.

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2014/15 och 2015/16 om bl.a. rösträtt och personval.

I betänkandet finns tre reservationer (SD, V) samt ett särskilt yttrande (M, C, L, KD).

Behandlade förslag

Ett fyrtiotal motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2014/15 och 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Rösträttsålder.....	6
Rösträtt och medborgarskap	8
Höjd riksdagsspärr.....	9
Valbarhet	11
Personval	13
Rullande mandatperioder.....	16
Reservationer	18
1. Rösträttsålder, punkt 1 (V)	18
2. Rösträtt och medborgarskap, punkt 2 (SD).....	18
3. Rösträtt och medborgarskap, punkt 2 (V).....	19
Särskilt yttrande	21
Personval, punkt 5 (M, C, L, KD)	21
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	22
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Röstrettsålder

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:940 av Adnan Dibrani (S),

2014/15:1558 av Caroline Szyber (KD),

2014/15:1746 av Elin Lundgren och Patrik Lundqvist (S),

2014/15:2753 av Johan Löfstrand m.fl. (S),

2014/15:2918 av Hanna Wigh (SD),

2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:454 av Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S),

2015/16:1150 av Jabar Amin m.fl. (MP) och

2015/16:2487 av Rasmus Ling (MP) delyrkande 4.

Reservation 1 (V)

2. Röstrett och medborgarskap

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1111 av Kent Ekeroth och Björn Söder (SD) yrkandena 1–3,

2014/15:1660 av Jabar Amin (MP),

2014/15:2911 av David Lång och Mikael Jansson (SD) yrkande 1,

2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1 och

2015/16:1148 av Jabar Amin (MP).

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

3. Höjd riksdagsspärr

Riksdagen avslår motion

2014/15:990 av Adnan Dibrani (S).

4. Valbarhet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1686 av Lise Nordin och Carl Schlyter (MP) yrkande 3,

2015/16:77 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 4,

2015/16:2146 av Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S) yrkande 3 och

2015/16:2182 av Lise Nordin m.fl. (MP) yrkande 3.

5. Personval

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:96 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 3,

2014/15:408 av Birgitta Ohlsson och Maria Weimer (FP) yrkandena 1–4,

2014/15:1400 av Tuve Skånberg (KD),

2014/15:2341 av Finn Bengtsson och Gustaf Hoffstedt (M),
2014/15:2877 av Fredrik Schulte (M),
2015/16:77 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 3,
2015/16:552 av Birgitta Ohlsson (FP) yrkandena 1–4,
2015/16:2493 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 2,
2015/16:2716 av Finn Bengtsson (M) och
2015/16:2788 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 4.

6. Rullande mandatperioder

Riksdagen avslår motion

2015/16:2487 av Rasmus Ling (MP) delyrkande 3.

Stockholm den 12 april 2016

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Mathias Sundin (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Emilia Töyrä (S), Berit Högman (S) och Lisbeth Sundén Andersson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 38 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2014/15 och 2015/16 om rösträtt, höjd riksdagsspärr, valbarhet, personval samt rullande mandatperioder.

Utskottets överväganden

Rösträttsålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändrad rösträttsålder, med hänvisning till pågående beredning av ett förslag från Demokratiutredningen och tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 1 (V).

Motionerna

I flera motioner begärs att frågan om rösträttsålder ska ses över. Rösträtt för den som fyller 18 år samma år som allmänna val, val till Europaparlamentet eller folkomröstningar hålls förespråkas av Adnan Dibrani (S) i motion 2014/15:940, Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S) i motion 2015/16:454, Caroline Szyber (KD) i motion 2014/15:1558, Johan Löfstrand m.fl. (S) i motion 2014/15:2753, Hanna Wigh (SD) i motion 2014/15:2918 och av Mia Sydow Mölleby (V) i motion 2015/16:52 yrkande 2. Jabar Amin m.fl. (MP) i motion 2015/16:1150 föreslår att försöksverksamhet med rösträtt från 16 år ska övervägas. Rasmus Ling (MP) föreslår i motion 2015/16:2487 delyrkande 4 att man på prov sänker rösträttsåldern till 16 år i de lokala valen. Elin Lundgren och Patrik Lundqvist (båda S) begär i motion 2014/15:1746 en översyn av frågan om rösträttsålder i samtliga val.

Gällande ordning

I dag måste man ha fyllt 18 år senast på valdagen för att få rösta. Det gäller vid alla val och vid kommunala folkomröstningar.

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val till Europaparlamentet, enligt 1 kap. 4 § vallagen (2005:387). När det gäller de kommunala valen regleras rösträttsåldern i 4 kap. 2–3 §§ kommunallagen (1991:900), och när det gäller kommunala folkomröstningar i 5 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Utredningsbetänkandet Låt fler forma framtiden!

Demokratiutredningen föreslår i sitt betänkande Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder. Utredningen föreslår att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år ska ske vid

valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Det föreslås att försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som ansöker till regeringen om detta och den därefter ska följas upp och utvärderas. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år innebär enligt utredningen att genomsnittsåldern för första gångsväljare blir 18 år, från nuvarande 20 år. Det skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Samtidigt ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder är därutöver, anför utredningen, i linje med det nationella målet för ungdomspolitik, enligt vilket unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Försöksverksamheten ska enbart gälla kommunala val och folkomröstningar, i vilka flera frågor som direkt berör ungas vardag avgörs. När det gäller val till riksdagen anser utredningen att det är viktigt att rösträtten fortsatt är knuten till myndighetsåldern.

Demokratiutredningen överlämnade sitt betänkande den 18 januari 2016. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling; remissvaren ska ha kommit in till Kulturdepartementet senast den 21 juni 2016

Tidigare behandling i utskottet

Motioner om rösträttsålder behandlades av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 6 f.); senare under den valperioden har motsvarande yrkanden behandlats i förenklad ordning. Vid sin behandling våren 2012 noterade utskottet att Grundlagsutredningen gjort bedömningen att sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder inte bör brytas. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning när det gäller 18-årsgränsen för rösträtt. (Reservation av V.)

Utskottets ställningstagande

Demokratiutredningen har föreslagit en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder i kommunala val och folkomröstningar; det förslaget är nu under beredning. Yrkandena från Jabar Amin m.fl. om att försöksverksamhet ska övervägas liksom Rasmus Lings begäran om en sänkning på prov av rösträttsåldern till 16 år får därmed anses helt eller delvis tillgodosedda såvitt avser kommunala val och folkomröstningar. Utskottet anser att den fortsatta beredningen av Demokratiutredningens förslag bör avvaktas. I övrigt vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning när det gäller 18-årsgränsen för rösträtt.

Sammantaget föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna.

Rösträtt och medborgarskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om rösträtt och medborgarskap.
Jämför reservationerna 2 (SD) och 3 (V).

Motionerna

Motionsyrkanden om sambandet mellan rösträtt och medborgarskap gäller dels krav på svenskt medborgarskap för rösträtt, dels rösträtt till riksdagen för utländska medborgare och dels rösträtt i kommunala val för utländska medborgare i större omfattning än vad som gäller enligt dagens regler.

Kent Ekeröth och Björn Söder (båda SD) begär i motion 2014/15:1111 yrkande 1–3 ändringar i lagen om kommunala folkomröstningar och kommunallagen som innebär att endast den som är svensk medborgare är röstberättigad samt ett tillkännagivande angående eventuella följdändringar som orsakas av de nämnda ändringarna. David Lång och Mikael Jansson (båda SD) yrkar i motion 2014/15:2911 ett tillkännagivande om att utländska medborgare inte ska ha rösträtt i Sverige.

Mia Sydow Mölleby (V) begär i motion 2015/16:52 yrkande 1 ett tillkännagivande om att rösträtt till riksdagen bör följa samma system som rösträtt i de kommunala valen.

Jabar Amin (MP) begär i motionerna 2014/15:1660 och 2015/16:1148 en översyn i syfte att behandla alla utländska medborgare som är folkbokförda i Sverige lika i samband med kommunalval och landstingsval.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Frågan om någon har rösträtt avgörs, enligt tredje stycket i samma paragraf, på grundval av en före valet upprättad röstlängd.

Enligt 4 kap. 2 § kommunallagen (1991:900) tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och är medborgare i Sverige eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare), är medborgare i Island eller Norge, eller för det fall personen är en annan utlänning, har varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Enligt 4 kap. 3 § kommunallagen tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget. Enligt 4 § i samma kapitel avgörs frågor om rösträtt enligt 2 och 3 §§ på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Grundlagsutredningen har övervägt frågor om rösträtt och valbarhet i riksdagsval och val till Europaparlamentet. Utredningen gjorde bedömningen att sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder inte borde brytas. Utredningen föreslog därför ingen ändring när det gäller rösträtt och valbarhet i riksdagsval och val till Europaparlamentet (SOU 2008:125 s. 192).

Tidigare behandling i utskottet

Motionsyrkanden om rösträttens anknytning till medborgarskap behandlades av utskottet våren 2012, och dessförinnan våren 2010. Senare under samma valperiod har motsvarande yrkanden behandlats i förenklad ordning.

Vid sin behandling våren 2012 (2011/12:KU3 s. 6 f.) av yrkanden om rösträttens anknytning till medborgarskap som motsvarar de nu aktuella, vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gäller sambandet mellan medborgarskap och rösträtt samt såg utskottet inte skäl att överväga andra förändringar som gäller rösträttens anknytning till medborgarskap. (Reservationer av SD och V.)

Våren 2010 (bet. 2009/10:KU19 s. 17 f.) pekade utskottet på att det hade ingått i Grundlagsutredningens uppdrag att överväga om det fanns anledning att ändra de kriterier som gäller för bl.a. rösträtt i riksdagsval och val till Europaparlamentet. Grundlagsutredningen hänvisade till att dubbelt medborgarskap nu godtas fullt ut och ansåg att ett av de påtalade problem som man avsett att lösa med boenderösträtt nu torde ha fått sin lösning. Utskottet gjorde inte någon annan bedömning och avstyrkte följaktligen de då aktuella motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning när det gäller sambandet mellan medborgarskap och rösträtt. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna.

Höjd riksdagsspärr

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om höjd riksdagsspärr.

Motionen

Adnan Dibrani (S) begär i motion 2014/15:990 ett tillkännagivande om höjd spärr vid riksdagsval. Motionären anför att spärren finns till för att underlätta regeringsbildningar genom att färre småpartier kommer in i riksdagen. Spärren motverkar en uppdelning i många små partier, som vid ett lågt valdeltagande och hög mobilisering kan få oproportionerligt stort inflytande.

Gällande ordning

Av 3 kap. 7 § regeringsformen framgår bl.a. att endast partier som har fått minst 4 procent av rösterna i hela riket får delta i fördelningen av mandaten. Ett parti som har fått färre röster får dock delta i fördelningen av de fasta valkretsmandaten i en valkrets där partiet har fått minst 12 procent av rösterna.

Spärrens uppgift är att motarbeta småpartier och hindra partisplittring (Erik Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 237). Justitieministern anförde i proposition 1968:27 (s. 198 f.) följande:

Problemen vid utformningen av proportionella valsystem sammanhänger till väsentlig del med att man inte kan driva ett rättvisetänkande som varje proportionell metod är uttryck för så långt att andra värden i det politiska livet kommer i fara. En rättvis fördelning av mandaten i folkrepresentationen får inte köpas till priset av ett valsystem, som uppmuntrar till partisplittring och därmed riskerar att förlama handlingskraften hos de demokratiska institutionerna. Demokratins duglighet är inte mindre viktig än rättvisan i valsystemet. Problemet är hur man skall kunna förse ett proportionellt valsystem med lämpligt utformade spärrar mot småpartier.

Utredningsbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater

I betänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94) såg 2011 års vallagskommitté över frågor om bl.a. proportionalitet i allmänna val, dvs. val till riksdagen, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Inför sitt ställningstagande med förslag vad gäller riksdagsvalet berörde kommittén bl.a. frågan om procentspärrar och andra spärrar mot småpartier. När det gäller val till kommunfullmäktige utredde kommittén och föreslog en småpartispärr.

Tidigare behandling i utskottet

Vid sin behandling av motsvarande motion våren 2014 (2013/14:KU19 s. 6 f.) uttalade utskottet att det fanns ett brett stöd för den rådande ordningen med en riksdagsspärr på 4 procent. Utskottet noterade vidare att 2011 års vallagskommitté inte gett uttryck för att någon förändring borde utredas. Mot den bakgrunden föreslog utskottet att motionen skulle avslås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som vidhåller sin tidigare uppfattning, föreslår att riksdagen avslår motionen.

Valbarhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om begränsad möjlighet till återval som riksdagsledamot och om en översyn av antalet riksdagsvalkretsar som en kandidat kan ställa upp i vid ett och samma val samt av frågan om bostadssamband.

Motionerna

Yrkanden om begränsad möjlighet till återval som riksdagsledamot framförs av Lise Nordin och Carl Schlyter (båda MP) i motion 2014/15:1686 yrkande 3, Jonas Jacobsson Gjörtler (M) i motion 2015/16:77 yrkande 4 och av Lise Nordin m.fl. (MP) i motion 2015/16:2182 yrkande 3.

Lise Nordin m.fl. (MP) anför i motionerna 2014/15:1686 och 2015/16:2182 bl.a. att riksdagen ska vara en plats där allas erfarenheter får höras, där det finns människor som vet hur det är att vara ung och hur det är att vara fattigpensionär, som kan beskriva svårigheterna med företagande för att man själv gett sig på dem och som kan förklara tillvaron som arbetslös för att man själv suttit där. För att åstadkomma detta borde en lagstadgad rotationsprincip införas. Ingen ska kunna omväljas till riksdagsledamot fler än två gånger i följd. Det ger att man som mest kan sitta i riksdagen i tolv år i följd. Detta ger fortsatta möjligheter till politiskt engagemang och uppdrag samtidigt som det garanterar att plats lämnas för fler i politiken.

Jonas Jacobsson Gjörtler (M) anför i motion 2015/16:77 bl.a. att en tidsbegränsning av uppdraget skulle innebära flera fördelar. Med en begränsning skapas en naturlig cirkulation och ett kontinuerligt inflöde av nya krafter, vilket är positivt. Med tidsbegränsningen blir politiken mindre av en separat och isolerad karriärväg eftersom utbytet mellan politiken och det vanliga arbetslivet då naturligt ökar. Sannolikt kan det innebära friare och mer självständiga ledamöter. En begränsning av riksdagsuppdraget till två mandatperioder i sträck vore därför rimlig. Efter en tid utanför riksdagen, exempelvis en eller två mandatperioder, bör det åter vara möjligt att kandidera till riksdagen, med sina nya erfarenheter i bagaget.

Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S) begär i motion 2015/16:2146 yrkande 3 en översyn av antalet riksdagsvalkretsar som en kandidat kan ställa upp i vid ett och samma val samt av frågan om bostadssamband. Motionärerna anför att under senare år har nya företeelser utvecklats som innebär att partierna ställer upp med en rikslista i alla valkretsar alternativt toppar sin lista med en och samma person i flera valkretsar. Denna utveckling har möjliggjorts genom att det inte finns något bostadssamband mellan den som kandiderar och den geografiska valkretsen eller regler som innebär att man bara kan kandidera i en valkrets. Denna utveckling har lett till att allt färre riksdagsledamöter har en geografisk koppling till den landsända de är valda ifrån försvagas och att

den geografiska spridningen av våra folkvalda minskar. Då det är viktigt att de folkvalda representanterna i Sveriges riksdag inte bara företräder sina partier utan även företräder hela Sverige är en fortsatt utveckling där kopplingen till de geografiska valkretsarna försvagas olycklig, anser motionärerna. Därför bör det övervägas om det bör införas ett bostadssamband alternativt regler om att man bara kan vara valbar i en riksdagsvalkrets.

Gällande ordning

Av 3 kap. 4 § regeringsformen följer att varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år kan vara ledamot av riksdagen eller ersättare för en ledamot.

Några andra begränsningar i form av valbarhets- och behörighetsvillkor för riksdagsledamöter och deras ersättare finns inte.

Tidigare behandling i utskottet

Frågan om begränsad möjlighet till återval behandlades av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 18 f.); därefter under valperioden har motsvarande yrkanden behandlats i förenklad ordning. Våren 2012 uttryckte utskottet på nytt förståelse för de önskemål om större spridning av förtroendeuppdrag som kunde antas ligga bakom förslaget i motionerna, men vidhöll sin tidigare uppfattning och avstyrkte de då aktuella motionerna.

Dessförinnan behandlade utskottet i betänkande 2000/01:KU11 en motion som syftade till att förtroendevaldas uppdrag skulle kunna tidsbegränsas. Utskottet uttryckte förståelse för de önskemål om större spridning av förtroendeuppdrag som kunde antas ligga bakom förslaget i motionen. Emellertid ansåg utskottet det uteslutet att göra en sådan inskränkning i partiernas nomineringsrätt eller – än mindre – i väljarnas fria val som skulle bli följden av en reglering enligt motionen. Motionen avstyrktes därmed. Utskottet vidhöll därefter i betänkandena 2001/02:KU13, 2003/04:KU13 och 2006/07:KU11 denna bedömning och avstyrkte därför motioner som rörde samma fråga.

I betänkande 2011/12:KU15 behandlades en motion om en ändring så att endast personer med enbart svenskt medborgarskap ska kunna vara valbara till riksdagen som ledamöter. Utskottet fann inte skäl att förorda en översyn av frågan om ytterligare behörighetsvillkor för statsråd och ledamöter i riksdagen. Utskottet vidhöll därmed sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte de då aktuella motionerna. (Reservation av SD.)

Dessförinnan behandlades, i samband med utskottets behandling av regeringens proposition En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80), en motion om krav på medborgarskap för vissa anställningar och uppdrag (bet. 2009/10:KU19). Utskottet delade regeringens och Grundlagsutredningens bedömningar när det gäller begränsningar av regeringsformens krav på

svenskt medborgarskap för vissa anställningar och uppdrag. Motionen avstyrktes då den ansågs tillgodosedd genom förslaget.

Rätten att kandidera i flera valkretsar i riksdagsvalet behandlades i betänkande 2001/02:KU8. Utskottet avstyrkte då aktuella motioner samt anförde följande:

Kandidaturer i flera valkretsar kan leda till problem för väljarna. Regeringen förutsätter att partierna kommer att medverka till att komma till rätta med problemet och även utan uttrycklig lagstiftning avhålla sig från åtgärder som kan försvaga valsystemets legitimitet. Regeringen anser därför att det inte nu finns tillräckliga skäl att föreslå någon lagstiftning på denna punkt. Om genomförandet av 2002 års val visar att partierna inte tar sitt ansvar på allvar är regeringen dock beredd att återkomma till riksdagen med förslag till erforderlig lagstiftning. Utskottet instämmer i regeringens bedömning och anser att genomförandet av 2002 års val bör avvaktas innan eventuell ny lagstiftning övervägs.

Utskottets ställningstagande

Kandidaturer i flera valkretsar kan leda till problem både för väljare, som utskottet uttalat tidigare, och på sådana sätt som motionärerna pekar på. Detta bör dock vägas mot respekten för partiernas inre arbete och deras nomineringsförfaranden. Utskottet är inte berett att nu förespråka en sådan översyn som föreslås i motion 2015/16:2146.

När det gäller frågan om begränsad möjlighet till återval vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna.

Personval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändringar i personvalssystemet.

Jämför särskilt yttrande (M, C, L, KD).

Motionerna

Flera motioner gäller en översyn av personvalssystemet, de flesta uttryckligen med inriktning på att på olika sätt öka inslaget av personval.

Avskaffande av spärrarna i personval förespråkas av Jonas Jacobsson Gjørtler (M) i motion 2014/15:96 yrkande 3 och motion 2015/16:77 yrkande 3, av Birgitta Ohlsson och Maria Weimer (båda FP) i motion 2014/15:408 yrkande 1–4 och motion 2015/16:552 yrkande 1–4 samt av Fredrik Schulte (M) i motion 2014/15:2877.

Sänkta personvalsspärrar föreslås av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD) i motion 2015/16:2493 yrkande 2 och Mathias Sundin m.fl. (FP) i motion 2015/16:2788 yrkande 4.

Tuve Skånberg (KD) förespråkar i motion 2014/15:1400 en översyn av regelsystemet för personval, med inriktningen att utveckla systemet och få det att bättre än i dag öka väljarnas möjlighet till inflytande över vilka som väljs till politiska uppdrag och förbättra kontakten mellan politikerna och väljarna.

Finn Bengtsson och Gustaf Hoffstedt (båda M) begär i motion 2014/15:2341, liksom Finn Bengtsson (M) i motion 2015/16:2716, en översyn av vallagen i syfte att åstadkomma en förändring som, enligt motionärerna, sannolikt ger en påtagligt ökad möjlighet till personval framför enbart partival till riksdagen. Det aktuella förslaget ska enligt motionärerna ses som ett möjligt komplement till den ordning som gäller för personval i dag. Motionärernas kompletterande förslag går ut på följande:

1. Kandidaterna är fortfarande medlemmar i och representerar därmed olika partier som uppfyller kraven för att vara registrerade för deltagande i allmänna val.

2. Kandidaten ska dock kunna välja att representera sitt parti på en valsedel uteslutande tillskapad till stöd för personval. Detta innebär att man samlar kandidater från alla registrerade partier till valsedlar där kandidatens namn och partitillhörighet framgår, men där namnen antingen växlande slumpvis eller i annan randomiserad ordning förs upp på valsedeln.

3. Det ska göras allmänt känt för väljarna att denna särskilda ”personvalsedel” kräver ett aktivt val av person med ett kryss för att den över huvud taget ska vara giltig.

4. Valdistriktet ska utgöras av hela Sverige.

5. För varje giltig valsedel (med en förkryssad person) ska rösten räknas det parti till godo som kandidaten representerar oavsett om hon eller han blir vald eller ej.

6. Principen bör vara att lika många personröster, oavsett partiets storlek, bör kunna ge upphov till ett personvalt mandat från denna personvalsedel. Därför är det nödvändigt med en översyn över nuvarande procentregler som gäller för olikstora partier på övriga valsedlar idag med en anpassning som är lämplig för den nya typen av personvalsedel.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att lämna särskild personröst.

Personvalsmodellen påverkar inte mandatfördelningen mellan partierna utan endast platsfördelningen inom ett parti. Syftet med personvalsinslaget är dels att väljarna ska ges bättre möjlighet att påverka vilka som ska representera dem, dels att förstärka kontakterna mellan väljare och valda. För att göra en avvägning mellan partiernas och väljarnas inflytande över vilka kandidater

som ska bli valda på de mandat som partiet har vunnit i valkretsen har det införts en spärr för personrösterna. I riksdagsvalet gäller, sedan den 1 januari 2011, att personrösterna ska motsvara minst 5 procent av partiets röster i valkretsen.

Bestämmelser om hur ledamöter ska utses finns i 14 kap. vallagen. Enligt 9 § första stycket ska ordningen mellan kandidaterna, när det gäller riksdagsvalet, i första hand bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal ska fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster som motsvarar minst 5 procent av partiets röstetal i valkretsen. Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal ska ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas på ett sätt som närmare anges i 10 §. I 11 § finns bestämmelser om dubbelvalsavveckling vid riksdagsval. Där framgår bl.a. att kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti ska tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet.

Grundlagsutredningen konstaterade (SOU 2008:125 s. 165 f.) att personvalsdeltagandet successivt minskat sedan möjligheten att avge en särskild personröst infördes. Även det genomsnitt som personvalet fått när det gäller vilka kandidater som valts är begränsat. Enligt betänkandet har Grundlagsutredningen mot den bakgrunden ingående diskuterat olika förändringar rörande personvalet. I diskussionerna har anförts att spärrnivåerna bör sänkas alternativt att några spärrar över huvud taget inte bör finnas. Även möjligheten för väljarna att förfoga över mer än en personröst har diskuterats. Vidare har framförts att det också borde finnas en möjlighet för väljarna att på valsedeln kunna markera sitt stöd för partiets rangordning. Ytterligare alternativ till förändring har förts fram. Det har samtidigt också hävdats att det finns anledning att helt ta bort personvalsinslaget i valsystemet. Grundlagsutredningen stannade för att föreslå att spärren för personrösterna i riksdagsvalet skulle sänkas från 8 till 5 procent. Det förslaget genomfördes 2011.

Tidigare behandling i utskottet

Våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 13 f.) vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gällde spärrgränser för personval. Med hänvisning till att frågor om personval varit föremål för övervägande i Grundlagsutredningen och att utredningens överväganden om spärrgränser nyligen föranlett en lagändring, såg utskottet inte heller i övrigt anledning till en översyn av personvalet. Dessförinnan avstyrkte utskottet våren 2010 motionsyrkanden om andra spärrgränser och om att ta bort spärrgränser för personvalen, med hänvisning till att Grundlagsutredningen nyligen utrett frågan och att dess förslag förts vidare av regeringen (bet. 2009/10:KU19 s. 11 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och föreslår därför att riksdagen avslår motionsyrkandena om personval.

Rullande mandatperioder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en begäran om att överväga rullande mandatperioder.

Motionen

Rasmus Ling (MP) begär i motion 2015/16:2487 delyrkande 3, ett tillkännagivande om att rullande mandatperioder bör övervägas. Motionären anför att samhällsutvecklingen går snabbt framåt och att det i dag finns utmaningar som behöver hanteras. Som ett exempel nämner motionären det rådande parlamentariska läget med en regering som inte har ett tydligt stöd från en majoritet i riksdagen. För att extra val ska vara en realistisk åtgärd att ta till mitt i en mandatperiod bör rullande mandatperioder övervägas, anser motionären.

Gällande ordning m.m.

Ordinarie val till riksdagen hålls vart fjärde år, enligt 3 kap. 3 § regeringsformen. De ordinarie valen har sålunda en fast periodicitet. Om det hålls ett extra val leder detta inte till att det efter ett sådant val börjar löpa en ny fyraårsperiod, utan mandatet gäller endast för den återstående delen av valperioden. Regeringens befogenhet att utlysa extra val kan alltså inte, vilket är fallet i åtskilliga andra länder, användas i taktiskt syfte för att välja lämplig tidpunkt för val, och befogenheten kan av praktiska skäl utnyttjas endast i begränsad utsträckning (Holmberg m.fl., Grundlagarna RF, SO, RO, version den 1 januari 2015, tredje upplagan med tillägg och ändringar).

Fyraårsperiodiciteten kan emellertid brytas om riket är i krig eller krigsfara. Bestämmelser om det finns i 15 kap. 11 § regeringsformen.

Om extra val finns bestämmelser i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 §. Här kan nämnas att enligt 3 kap. 11 § regeringsformen får regeringen besluta om extra val till riksdagen mellan ordinarie val. Extra val ska hållas inom tre månader efter beslutet. Efter val till riksdagen får regeringen, enligt andra stycket i samma paragraf, inte besluta om extra val förrän tre månader har gått från den nyvalda riksdagens första sammanträde. Regeringen får inte heller besluta om extra val under den tid då dess ledamöter, efter det att samtliga har entledigats, uppehåller sina befattningar till dess en ny regering ska tillträda. Extra val kan också aktualiseras i samband med regeringsbildning, se 6 kap. 5 § regeringsformen.

Frågan om en övergång till helt rörliga mandatperioder övervägdes av Grundlagsutredningen som gjorde bedömningen att den nuvarande ordningen för extra val bör bestå (SOU 2008:125 s. 188). Regeringen gjorde inte någon annan bedömning i propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80).

Tidigare behandling i utskottet

Våren 2002 behandlade utskottet en motion med förslag om ett tillkännagivande till regeringen om upplösningsrätt, rullande mandatperioder samt möjlighet att hålla nyval. Frågan hängde samman med frågan om skilda valdagar för kommunal- och riksdagsval, som också togs upp i motionen, och som behandlades i ett annat betänkande. Motionärerna ansåg att kommunerna själva ska få besluta när val ska hållas och att sedan rullande mandatperioder med upplösningsrätt bör tillämpas så att det finns en möjlighet att lösa knutarna när politikens valda företrädare kör fast. Utskottet förklarade sig inte se skäl att då föreslå de förändringar i befogenheter och mandatperioder som begärdes i motionen (bet. 2001/02:KU14).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser inte skäl att göra någon annan bedömning än den Grundlagsutredningen gjorde, nämligen att den nuvarande ordningen för extra val bör bestå. Utskottet avstyrker motion 2015/16:2487 delyrkande 3.

Reservationer

1. Rösträttsålder, punkt 1 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2,

bifaller delvis motionerna

2014/15:940 av Adnan Dibrani (S),

2014/15:1558 av Caroline Szyber (KD),

2014/15:2753 av Johan Löfstrand m.fl. (S),

2014/15:2918 av Hanna Wigh (SD) och

2015/16:454 av Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S) samt

avslår motionerna

2014/15:1746 av Elin Lundgren och Patrik Lundqvist (S),

2015/16:1150 av Jabar Amin m.fl. (MP) och

2015/16:2487 av Rasmus Ling (MP) delyrkande 4.

Ställningstagande

Åldern för rösträtt sammanfaller enligt nuvarande ordning med myndighetsåldern. Röstberättigad är den som senast på valdagen fyller 18 år. Det innebär att alla som tillhör samma årskull inte alltid får rösta i samma val. De som fyller 18 år efter valdagen har inte rösträtt i valet utan måste vänta ytterligare fyra år tills nästa ordinarie val.

Jag anser att denna ordning är olycklig. Valdeltagandet är redan lägre bland förstagångsväljare än bland resten av befolkningen. Den politiska informationen som ungdomsförbund och partier kan ge till gymnasieskolans elever under valrörelsen av är därför särskilt värdefull. Den mobiliserande effekten av detta arbete försvagas dock av att en stor del av de elever som i klassrummen uppmanas att gå och rösta inte har rösträtt. Regeringsformen, kommunallagen och lagen om kommunala folkomröstningar bör därför ändras så att rösträtten gäller fr.o.m. det år som en fyller 18 år.

2. Rösträtt och medborgarskap, punkt 2 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2014/15:2911 av David Lång och Mikael Jansson (SD) yrkande 1,
bifaller delvis motion
2014/15:1111 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD) yrkandena 1–3 och
avslår motionerna
2014/15:1660 av Jabar Amin (MP),
2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1 och
2015/16:1148 av Jabar Amin (MP).

Ställningstagande

Vi anser att det borde vara en självklarhet att endast de som fått svenskt medborgarskap har rätt att bestämma landets riktning i framtiden. Att man ges rösträtt bara för att man råkar ha varit folkbokförd i Sverige tre år i följd är ingen rimlig motivering.

Medborgarskapet förtjänar att ha en högre status än vad det har i dag och genom att förbehålla rätten att avgöra den politiska inriktningen i vårt land, både på lokal och på nationell nivå, till dem som är svenska medborgare säkerställer vi också att Sveriges framtid avgörs av svenska medborgare. Detta är en viktig princip.

3. Rösträtt och medborgarskap, punkt 2 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1,
bifaller delvis motion
2015/16:1148 av Jabar Amin (MP) och
avslår motionerna
2014/15:1111 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD) yrkandena 1–3,
2014/15:1660 av Jabar Amin (MP) och
2014/15:2911 av David Lång och Mikael Jansson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

En av de grundläggande rättigheterna i en parlamentarisk demokrati är rätten att välja sina företrädare i fria och allmänna val. I dag finns det många människor som är permanent bosatta i Sverige men som inte har möjlighet att påverka sin vardag genom demokratiska val, annat än i kommunal- och landstingsval. De invånare som i dag nekas att utöva en demokratisk påverkan via valsedeln är bl.a. de som kommit till Sverige som flyktingar, som är makar till svenska medborgare eller som invandrat till Sverige för att exempelvis studera eller arbeta.

Jag anser att de invånare i vårt land som ännu inte blivit svenska medborgare ska ha samma möjligheter att avlägga sina röster i folkomröstningar, EU-parlamentsval och riksdagsval som de har i kommunal- och landstingsval. Jag är övertygad om att det skulle innebära en större känsla av delaktighet och samhörighet, ökad självkänsla och ett ökat valdeltagande bland dessa kvinnor och män i kommunal- och landstingsval om de kände att de fick fullt förtroende att kunna påverka sin egen vardag genom att tillsätta eller avsätta representanter även på riksplanet. Regeringsformen bör därför ändras så att rösträtt till riksdagen följer samma system som rösträtt i kommunalvalen.

Särskilt yttrande

Personval, punkt 5 (M, C, L, KD)

Andreas Norlén (M), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Patrick Reslow (M), Mathias Sundin (L), Tuve Skånberg (KD) och Lisbeth Sundén Andersson (M) anför:

Personvalssystemet har sedan det i sin första form infördes 1995 gradvis utvecklats och förändrats. Från början gällde vid val till riksdagen en spärr om åtta procent av partiets röster i valkretsen. Denna sänktes i samband med grundlagsreformen 2010 till fem procent. Ett ökat inslag av personval, inom ramen för systemet med partival, stärker de röstberättigades möjlighet att påverka vilka företrädare som ska representera dem i olika valda församlingar. Det kan tjäna till att vitalisera demokratin och stärka kopplingen mellan de röstande och de förtroendevalda. Den sänkta personvalsspärren vid riksdagsval, som tillämpades för första gången i valet 2014, var ett steg i rätt riktning. I mindre partier med under cirka tio procent av rösterna innebär personvalsinslaget nu ofta en påtaglig möjlighet för väljarna att påverka vem som blir vald, i såväl kommunala som regionala och nationella val. Det blir genom personvalet inte sällan verklig konkurrens på valdagen om vem som ska få ett visst partis riksdagsmandat i en viss valkrets. I större partier har det däremot visat sig svårt även för etablerade kandidater att nå spärren, inte minst i riksdagsvalet, varför endast ett fåtal riksdagsledamöter från de större partierna är personvalda.

Vi menar att personvalsinslaget ytterligare bör förstärkas. En sådan förstärkning skulle kunna ske genom ytterligare sänkta personvalsspärren vid val till riksdagen, landstingsfullmäktige (regionfullmäktige) och kommunfullmäktige eller genom att spärren helt tas bort. Det skulle innebära att väljarna skulle få än större möjligheter att påverka vem som väljs. Det skulle stärka kopplingen mellan väljare och valda och därigenom stärka demokratin.

Av respekt för Grundlagsutredningens arbete, som avslutades så nyligen som 2008, anser vi dock inte att ett tillkännagivande i frågan bör göras nu.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:96 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka inslaget av personval i de allmänna valen.

2014/15:408 av Birgitta Ohlsson och Maria Weimer (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till landstingsfullmäktige bör avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas.

2014/15:940 av Adnan Dibrani (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rösträtt.

2014/15:990 av Adnan Dibrani (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjd spärr vid riksdagsval.

2014/15:1111 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD):

1. Riksdagen beslutar om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar enligt nedanstående lagförslagsändring.
2. Riksdagen beslutar om ändring i kommunallagen (1991:900) enligt nedanstående lagförslag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utföra de eventuella följdändringar i andra lagar som krävs på grund av ändringarna enligt punkt 1 och 2 ovan.

2014/15:1400 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av personvalssystemet.

2014/15:1558 av Caroline Szyber (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring i grundlagen så att den som fyller 18 år under det år som allmänna val, val till Europaparlamentet eller folkomröstningar hålls anses röstberättigad.

2014/15:1660 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till ändring av vallagen så att personer som är bosatta i Sverige, men har annat medborgarskap än från ett EU-land, ska få samma rösträtt i kommunal- och landstingsval som EU-medborgare bosatta i Sverige har.

2014/15:1686 av Lise Nordin och Carl Schlyter (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en lagstiftning för att begränsa möjligheten till återval som riksdagsledamot.

2014/15:1746 av Elin Lundgren och Patrik Lundqvist (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att sänka rösträttsåldern i samtliga val.

2014/15:2341 av Finn Bengtsson och Gustaf Hoffstedt (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av vallagen för att kunna föreslå ett ökat inslag av personval.

2014/15:2753 av Johan Löfstrand m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ändra rösträttsåldern.

2014/15:2877 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avveckla personvalsspärren.

2014/15:2911 av David Lång och Mikael Jansson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utländska medborgare inte ska ha rösträtt i Sverige.

2014/15:2918 av Hanna Wigh (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska utreda effekterna av att ersätta dagens åldersgränssystem som baseras på födelsedag med ett system som grundas på födelseår för ett rättvisare samhälle.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:52 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vallagen (2005:837) bör ändras så att rösträtt till riksdagen följer samma system som rösträtt i kommunalvalen, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vallagen (2005:837) bör ändras så att rösträtten gäller fr.o.m. det år som en fyller 18 år, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:77 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat inslag av personval i de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en tidsbegränsning av riksdagsuppdraget och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:454 av Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rösträtt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:552 av Birgitta Ohlsson (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärarna i personvalet till landstingsfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1148 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vallagen i syfte att behandla alla utländska medborgare som är folkbokförda i Sverige lika i samband med kommunala val och landstingsval och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1150 av Jabar Amin m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga införandet av en sänkning av rösträttsåldern till 16 år om än på försök och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2146 av Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över antalet riksdagsvalkretsar en kandidat kan ställa upp i vid ett och samma val samt frågan om bostadssamband och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2182 av Lise Nordin m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en lagstiftning för att begränsa möjligheten till återval som riksdagsledamot och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2487 av Rasmus Ling (MP):

Del 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om författningspolitiska frågor och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser rullande mandatperioder.

2015/16:2487 av Rasmus Ling (MP):

Del 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om författningspolitiska frågor och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder.

2015/16:2493 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, FP, KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lägre personvalsspärrar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2716 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av vallagen för att kunna föreslå ett ökat inslag av personval och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2788 av Mathias Sundin m.fl. (FP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkta spärrar i personvalssystemet och tillkännager detta för regeringen.